

Söz sənəti nitq, səslənmə, eşidilmə zonasıdır. Bu zonanın qonşuluğunda mütləq səssizlik, susma zonası da var. Axı istənilən şairin dünyası iki durumun - nitqin və susmağın vəhdətidir. Nitqin və susmanın bir-birini əvəzləməsi, bir-birilə uzlaşması poetik mətnin varlığını şərtləndirir.

Həssas oxucu hər şerin, dastanın, dramın içində Nəriman Həsənzadənin harada və necə susduğunu duya bilər. "Susan" sətirlə "danişan" sətir arasında keçidlər

*külək toz-torpağı çırpdı üzümə.
Sandım ki, yel əsir əsr yarındı,
söyüdüün saçları öz saçlarımdı.*

Puşkin 1823-cü ildə Vyazemskiyə yazırdı: "Hər şeyi açıb demək gərək deyil - qoy sirr cəlbedici olsun". Onun poeziyasında susmaq aktı sirr aktıdır. Susmaq sirr və həqiqətin saxlanma qarantıdır.

Nəriman Həsənzadə mətnin içində, sətirin arasında çox nöqtə qoymağı sevir. Çox nöqtə pauzanın canlı ifadəsidir. Şairin sözarası nəfəs çəkməsidir.

*Səni arzulardır yaşadan ancaq
məni xatirələr... hardasa bir səs.
Mən "dünən" deyirəm, sən hələ "sabah",
burda da ayrılıq... danmağa dəyməz.*

yaxud:

*Gərək biz sonradan görüşməyəydik,
nə açıq, nə pünhan...
görüşməyəydik.
Quruyub daş kimi qaldım yerimdə,
qəfldən soyudu sinəmdə ürək.*

Şerin içindəki nəfəs çəkmələrdən - ritmik pauzalardan, bədii suallardan sonra mütləq söz gəlir, mütləq

Nəriman Həsənzadə: Ömrün və şerin içində susma macalı

elə ustalılıqla uzlaşdırılır ki, lal məqamında dilə gətirdiyi sözü eşidirsən.

Susmağın enerjisi "talə mətninə" və poetik mətnlərə yansıyır. Böyük şairimiz bütün ömrünün ölçüsünü "susmaqla" "dinməyin" arasında görür.

*Susmaq istəyirəm, "din" deyir yaşım,
dimmək istəyirəm, "sus" deyir könül.*

İstənilən sevgi tarixçəsi, görüş "susmaqla" başlayır. İstənilən görüşün tərcüməçisi gözdür. Söz görüşdə susmağın tərcümanı, dilmançı olur.

*Soruşmaq istədim mən onu ondan,
gördüm ki, özü də məəttəl qalıb.
Mənim əzizimdən, mehribanımdan
yad baxış,
yorğun səs,
soyuq əl qalıb...*

*Budurmu xoşbəxtlik, yaxud səadət,
budurmu dünyanın ağız ləzzəti?!
Almazın, yaqutun içində fəqət
mən ağlayan gördüm bir məhəbbəti.*

Nəriman Həsənzadənin lal məqamı da hadisə ilə doludur. Bu cəhət hər şairə xas deyil. Nəriman Həsənzadə o şairlərdəndir ki, susmaqla nitqin arasında sərhədi həssaslıqla dərk edir. Susmağın dili, sükutun səslənməsi mistik mənaya malik olur.

Onun "lal", fikrə getdiyi məqamlar da hadisə ilə doludur. Susan, özündə sirr saxlayan varlıqlar onu daha çox çəkir. Onun tarixə, keçmişə müraciət etməsinin bir səbəbi də budur.

*Araz qırağında küləkli gündə,
mən bir söyüd gördüm çayın üstündə.
Dağılmış saçını gah yel yolurdu,
gah da ki, tikanlı məftil yolurdu...*

*Fikrə qarq olduğum sərhəd boyunda,
sərhədsiz göründü dünya gözümə.
Əsr yarım keçdi bu birə anda,*

müdrük cavab zühur edir. Suallar şairin lal olmaqdan qurtulma macalıdır. Bu bitməyən mətnə, bu nöqtələrə, gəmiyə su dolan kimi, şairin sükut səsi dolur. Nöqtələrdən sonra susma vadisi başlayır.

Ustad şair susmağın xüsusi fiqurlarından istifadə edir - ömründə elə hadisələr, elə məsələlər olub ki, onların adını çəkmir, müəyyən işarələrlə eyham vurur. Bu cür deyilməyən, adı çəkilməyən məqamlar fabulanın, sujetin cövhəridir - burdan o yana oxucunun təxəyyülünə, arifliyinə etibar edir.

İndi şair iki məkanda çox susur. Sarasız evinə gedir. Suallar üstünə gəlir. Saranın məzarını ziyarət edir. Orda da söz bitir, sükutun dili açılır.

*Susuram yanında gör nə zamandı,
ayrılıq dəmində şikayətə bax.
Yanımda qalmağım guya asandı,
sən mənə səbir ver, ey ana torpaq.*

Nəriman Həsənzadənin poetik nitqi də yalnız özünə bərabərdir. Susmağı kimi. Taleyində nə olubsa, susub danışmayıb. Taleyin bütün zərbələrinə susaraq dözüb.

*Mənim sualım var, cavab ver bu gün
Mən axı nə qədər lal durmalıyam.*

Rüstəm KAMAL

